

Tekints a múltakra, nézz a jövőre.

(Bats)

„NEKEM: A VA

Eppen az elmúlt hetekben elmélkedtem róla (vers is lett belőle), hogy légvonalban legfeljebb kétszáz méterre vagyok a szülői háztól, és mégis milyen mérhetetlen messze. Nemcsak több mint ötven év áll közöttünk, hanem egy tucatnyi lakás is. Viszont ezek a lakások majdnem mind el férnének egy félkilométeres sugarú körben.

Anyám Dunavecseről, apám Nagykállóból jött. Igaz, hogy Budapesten házasodtak össze, de a főváros számukra csak átmeneti szállást adott. MÁV-betűíró apámat hamarosan Pécsre helyezték. Legidősebb nővérem kivételével már mind a kilencen itt születünk.

A négytornyú Székesegyház mögött keletnyugati irányban nyúlik az Aradi vértanúk útja, előbb Petrezselyem utca. Három utca kapaszkodik belőle északi irányban a dombra: a Vilmos, a Nyíl és a Mecsek utca. Az elsőben, a Vilmos utcában születtem, a 23-as számú házban, amely ma is áll még.

Hatéves koromig laktam itt. Mi maradt bennem? Az, hogy a háznak két udvara volt: egy első és egy hátsó. A hátsó már

a Vilmos utcával párhuzamos Frühweisz-völgy kertjeivel érintkezett. Az, hogy délről egy tűzfal határolta. Hogy mindig roppant nyüzsgés volt nálunk. Hogy bátyáim és barátaink csapatába, amely folytonos harcban állt a szomszédos Nyíl utcaiakkal, engem csak kegyelemből vettek be, s alantas feladatokkal bíztak meg. Hogy a család életének középponti ügye akkortájt az étkezés volt. Idő: 1916—1922, létszám: tizenegy fő, s jobbra egyetlen kereső.

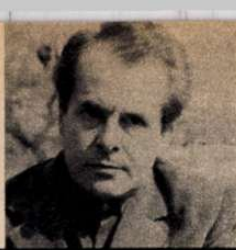
A házat a tulajdonos egyszerűen eladta. Az új tulajdonos be akart költözni, s felmondott nekünk.

Igy kerültünk egy új lakótelepre. Nemrég megszüntetett személtérakóhelyre épült. A Mezőszél utca déli oldalán feküdt. Pontosabb „betájolásához”, azt hiszem, ez az egyetlen utcanév is elegendő. Rajtunk túl már csak kaszárnyákat, temetőket, szántóföldeket, katonai gyakorlótereket s a Lóversenytérletet lehetett találni...

A telepet hivatalosan Tisztselős-telepnek hívták. Valóban: közeli és távoli szomszédaink valamennyien ilyesfélék vol-

Fotó: Révész Tamás

CSORBA
GYŐZŐ

ÁROS MINDÖRÖKRE”

tak. A Telep alapjában véve okos tervezéssel készült: hosszú épületek sorából állt. A lakásokhoz kicsiny kertek tartoztak. Mi közös házban lakunk egy törvényszéki bírósággal, egy mérnökkel és egy városi tiszttel. A másik oldalon ugyancsak egy közigazgatási hivatalnok lakott, aztán egy telekkönyvvezető, egy nyugdíjas százados, sőt egy aktív ezredes is. Ebből a lakásból hódítottuk meg a Lóversenyteret, egyben katonai gyakorlóteret is. Hatalmas gyepnégyeség, a déli részén tribünnel. A tribün hátoldala a vasúti sínnek fordult, a pécs—budapesti vonalnak. Apámmal ráírták hatalmas betűkkel az egyik akkori pécsi napilap, a Dunántúl nevét. Amíg állt az épület, létezett a felírás is. Büszke voltam rá, még jóval apám halála után is mutogattam.

A gyakorlóteréből aztán repülőter lett, majd a város első modern lakónegyede: Újmecekalja, a pécsi köznyelvben: Uránváros.

Elsősztályos gimnazista voltam, amikor a Telepet ott kellett hagynom. Apám az előző évben meghalt, a család anyagilag csődbe jutott. Persze, hogy a lakbér maradt mindig utoljára. Végül is a város tartozásunkat elengedte, de máshová kellett költöznünk.

Megkezdődött vándorlásunk. Ettől fogva tizenhat éven át kerekken nyolc lakásban, hét házban laktam.

Utoljára, különös módon, egy majd másfél évtizedes vágyálom teljesüléseként megint a Telepen. Egy utcával feljebb, de ugyanolyan elhelyezésű lakásban. Álomomban már rengetegszer költöztem vissza. Azzal a néhány évvel, amit felnőtt koromban sikerült ismét ott töltenem, meggyógyultam. Többé nem álmodtam róla.

A Telepnek nyoma sincs már. Mint ahogy vándorlásaim többi lakásának sem, egynek a kivételével. Az egész környékre hatalmas új háztömbök, házsorok nőttek. De még néhány hónappal ezelőtt is búcsúztattam. A hatodik házat, amiben valamikor laktam. Véletlenül vetődtem arra. Körülötte már egyetlen fal sem állt. Ez a ház viszont mintha várt volna rám, hogy megegyszer láthassam. Akkor néhány napig csodában reménykedtem. Talán valamiért meghagyják. Szükség lesz rá. Rejtélyes, de komoly okból. Műszakiból, esetleg tudományosból?

Aztán megint arra vitt az utam, s már sehol se találtam. Hogyan és hol is folytassam?

Túl nagy és öreg a város, túl kicsi és rövid a személyes emlékezet. Bár furcsa és ritka személyes kapcsolatba kerültem a régi-régi Péccsel is. Hét esztendőn át a középkori városfal egyik őrtornyában volt a dolgozószobám. Alul préház, fölül egy szoba, félkör alakú, ahogyan az őrtorony falait építették, s szoba előtt veranda, s onnan csodálatos kilátás.

Nem akarok én elfogult lenni, van ok a város iránti lelkesedésre enélkül is.

Igy megtalálni például egy település helyét, csak ritkafinom ösztönrel lehetett. Olyannal, aminek védelmi, gazdasági és közlekedési szempontokon túl, okvetlenül lehettek esztétikai elemei is.

Aztán a fölényes tudatosság és a szinte vegetációszerű természetesség a város növekedésében. Milyen okos szem kellett például a Havihegy vagy a Kálvária-domb kápolnájának odaépítéséhez! S kinőhetett volna-e a hegyoldalból magától értetődőben egy városrész, mint a pécsi Tabán: a Tettye környéki bosnyák-negyed?

Ellentéték és harmónia — bizonyára ez Pécs lényege. Ahogyan szemben áll egymással, s olvad összhangba a sivár, vagy legalábbis tárgyszerű ipari táj a természettel. És a bányák, roppant mélységek, pincelabirintusok, a sötétség, a föld alatti világ felett a határtalan mediterrán ragyogás, a kékség, a napfény, a derű.

S mennyi mindent idézhet még a józan szeretet!

Hol van másutt 200-féle barack, s hol írhatta volna még le Evlia Cselebi, a híres török utazó már 1660 körül, hogy „egy napon 47-féle körtét ettem”? Hol van másutt törökkori s ma is termő szőlőtöke? Hol felel egy XVI. sz.-beli minaretnak egy XX. sz.-beli tv-torony? Hol van olyan intim pihenő, mint a Barbakán-kert a püspöki palota tövében, ahová ötszáz évvel halála után Borsos Miklós csodálatos szobra alakjában örökre visszatért Janus Pannonius?

Amikor születtem, Pécs lakossága még nem érte el az ötvenezret. Ma meghaladja a százötvenezret.

Képzeltben megindulok befelé gyerekkorom városába. A Ferenciek utcája — ma Sallai utca — elején okvetlenül benézek a „Jancsi”-hoz. Hivatalosan: Iza Bajram török cukrászdájába. Tizenkét-tizenhárom éves koromban nyári vasárnaponként gyakran mentem hozzá bátyáimmal fagylaltgépet hajtani szabad fogyasztás ellenében.

Az Elefántos-ház mellett az

alig néhány méternyi széles utcában a szó szoros értelmében riasztó jelzést sikoltva kanyarodik be a sárga villamos.

A Széchenyi téren még megtalálom a kerek hídakat. Nélkülük nem lehetett közlekedni, amikor zápor zúdult a városra.

A Pécsért ért komoly károsodások tulajdonképpen 1708-ban befejeződtek. Akkor a kurucok támadtak a városra, előtte négy évvel a rácok. Ettől fogva, a második világháborút is beleszámítva, szinte semmi erőszakos kár nem érte. De a város mégis folytonosan meghal és újjászületik, mint egy diadalmas óriásfa. S annak, aki hordozni akarja, egyszerre kell hordoznia valamennyi halott és élő Pécsét. „Nekem: a város mindörökre” — ennél többet aligha tudok mondani, ha summázni akarom viszonyunkat. Ahogy akkor se tudtam, mikor ezt a vallomást egyszer versbe írtam.

Csorba Győző

